

Yüksek Lisans Öğrencisi
Salim SARAÇ

Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü Arkeoloji Ana Bilim Dalı
Kocaeli / Türkiye
salimsarac@hotmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7398-1255>

Başvuruda bulundu. Kabul edildi.
Applied Accepted

Eser Geçmişi / Article Past: 18/03/2021 26/03/2021

Araştırma Makalesi

DOI: <http://dx.doi.org/10.21551/jhf.899126>

Research Paper

Original Makale / Original Paper

SEKA Kâğıt Müzesi'nde Bulunan Pişmiş Toprak Kandiller

Terracotta Lamps at SEKA Paper Museum

Öz

Aydınlatmanın yanında mezarlara ölü hediyesi ve tapınaklara adak olarak bırakılan kandiller, antik dünyada geniş bir coğrafyada yayılım göstermiştir. Bu çalışmada SEKA Kâğıt Müzesi envanterine kayıtlı olan beş adet pişmiş toprak kandil değerlendirilmiştir. Bağış yoluyla müze koleksiyonuna dâhil olan kandillerin buluntu yerleri ve tarihleri bilinmemektedir. Kalıp yapımı olan bu kandiller form ve bezeme özellikleri bakımından benzerleri ile karşılaştırılmıştır. İnceleme sonucu eserler MÖ 1. yy. sonu ile MS 6. yy. arası döneme tarihlendirilmiştir. Hamur özellikleri, form ve bezeme anlayışı açısından çeşitlilik gösterdikleri için Anadolu'da, farklı atölyelerde üretildikleri düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: SEKA Kâğıt Müzesi, Endüstriyel Dönüşüm, Pişmiş Toprak Kandil, Kocaeli, Arkeoloji.

Abstract

In addition to illumination, the gifts of the dead to the tombs and the oil lamps left as votive offerings to the temples spread over a wide geography in the ancient world. In this study, five terracotta lamps registered in the inventory of SEKA Paper Museum were evaluated. The places and dates of the lamps, which are included in the museum collection through donation, are unknown. These mold-made oil lamps were compared with their counterparts in terms of form and decoration features. As a result of the examination, the works BC. 1st century. with the end of A.D. 6th century. It has been dated to the period between. It is thought that they were produced in different workshops in Anatolia, as they differ in terms of dough characteristics, form and decoration.

Keywords: SEKA Paper Museum, Industrial Transformation, Terracotta Lamp, Kocaeli, Archaeology.

ATIF: SARAÇ, Salim, "SEKA Kâğıt Müzesi'nde Bulunan Pişmiş Toprak Kandiller", *Tarih ve Gelecek Dergisi*, 7/1 (Mart 2021), s. (453-464)

CITE: SARAÇ, Salim, "Terracotta Lamps at SEKA Paper Museum", *Journal of History and Future*, 7/1 (March 2021), pp. (453-464)

Giriş

SEKA Kâğıt Müzesi'nin de içerisinde bulunduğu I. Kâğıt Fabrikasının temel kazıları 14 Ağustos 1934 tarihinde başlamıştır. Kazılar sırasında arkeolojik buluntulara rastlanmıştır. İnşaata bir an önce başlatılması gerektiğinden Mehmet Ali Kağıtçı'nın girişimiyle, İstanbul Arkeoloji Müzesi ve İstanbul Alman Arkeoloji Enstitüsü tarafından bir kurtarma kazısı yapılmıştır. Kurtarma kazılarına Alman Arkeoloji Enstitüsünden Friedrich Karl Dörner Başkanlık eder ve kazı sonuçları 1939 yılında, Almanya'da yayınlanmıştır.

Yapılan kurtarma kazılarında Roma dönemine ait önemli bir limana, deniz ticareti için depolara, büyük bir pazaryeri olan liman agorasına, İmparator Diocletianusa ait olduğu düşünülen saray kalıntılarına, gelişmiş bir alt yapısı olan bir hamam kalıntısına ve konut alanlarına rastlanmıştır. Çok sayıda mermer heykel, büst, ziynet eşyası ve kitabe bulunmuştur.¹ Kazı sonucu bulunan arkeolojik eserler İzmit'te bir müze kurulması beklentisi ile uzun süre depoda bekletilmiş ancak müze projesi gerçekleşmeyince 1965 yılında İstanbul Arkeoloji Müzelerine teslim edilmiştir.

Kâğıt fabrikasının kapatılmasından sonra arazisi ve üzerindeki yapılar 6 Nisan 2005 tarihinde Kocaeli Büyükşehir Belediyesine devredilmiştir. I. Kâğıt Fabrikasının bulunduğu binaya müze yapılması kararı alınmıştır. Müze sergileme tasarımı yapılırken sergilenecek temalar içinde bir bölümde de alanın arkeolojik geçmişinin ziyaretçilere anlatılmasına karar verilmiştir. Fakat Müzenin kendisine ait bir arkeoloji koleksiyonu bulunmamaktaydı. Müze açıldıktan bir süre sonra koleksiyoner Burhan Abiş sikke, pişmiş toprak ve cam eserlerden oluşan arkeoloji koleksiyonunu SEKA Kâğıt Müzesine bağışlamıştır. Böylelikle müzenin arkeoloji koleksiyonu oluşturulmuştur. 06 Kasım 2016 tarihinde açılan müzenin arkeoloji koleksiyonu ile ilgili bugüne kadar bilimsel bir çalışma yayınlanmamıştır. Bu nedenle, müze eserlerinin arkeolojik literatüre katkı sağlanması önem taşımaktadır.

Söz konusu çalışmada, SEKA Kâğıt Müzesi'nde bulunan beş adet pişmiş toprak kandil incelenmiştir (Tablo-1). Kâğıt Müzesi koleksiyonuna bağış yolu kazandırılan bu eserlerin koleksiyoner envanterinde üretim yerleri ve tarihleri hakkında bilgi bulunmamaktadır. Çalışmanın amacı, kandillerin hamur, form ve bezeme özelliklerinin incelenip, analoji yöntemi ile olası üretim yerlerinin saptanması ve tarihlendirilmesidir. Pişmiş toprak kandiller az sayıda olmasına karşın kendi içlerinde bir çeşitlilik göstermektedir. Bu nedenle hazırlanan katalogta gruplandırma yapılmamıştır. İncelenen kandillerin dört tanesi üzerinde figüratif, bitkisel ve geometrik süslemelere yer verilmiştir.

Tablo-1 – SEKA Kâğıt Müzesi Kandilleri

Kandil Adı	Envanter No	Katalog No	Çizim No	Fotoğraf No
Skm-K1	2018/1	1	1	1
Skm-K2	2018/2	2	2	2
Skm-K3	2018/17	3	3	3
Skm-K4	2018/10	4	4	4
Skm-K5	2018/18	5	5	5

1 Dörner, Friedric Karl. "Archaeologische Funda aus der Türkei". *Archaeologischer Anzeiger*, 1939, s. 156-171.

Skm-K1

Kalıp yapımı, dairesel gövdeli ve tek volütlüdür. Düz olan omuz ile burun arasında diskusu çevreleyen yive yapışık, iki yana kavis yapan volütlü bezeme vardır. Aşırı biçimde deforme olmuş olsa da, burun üzerinde, discusa yakın bir noktada ve volütlerin arasında kalan belli belirsiz bir şekilde korunmuş bir motif (?) gözlenir. Bezemesiz olan iç bükey diskus kabartma şeklinde bir halka ile sınırlandırılmıştır. Diskus deliği tam ortada ve küçük yapılmıştır. Omuzunda baskı ile yapılmış zikzak motifi vardır. Kandile sonradan eklendiğini anlaşılan dikey halka kulp omuzda yer almaktadır. Burun ucundaki büyük fitil deliği, yuvarlak bir kenarla çevrilidir. Yüksek olmayan yuvarlak halka kaide hafif içbükeydir.

Hellenistik dönemde kandiller üzerinde görülmeye başlanan volütler, Roma döneminde yaygın bir şekilde kullanılmıştır.² Çoğu kalıp yapımı olan bu kandiller burun tiplerine göre (yuvarlak/üçgen - ok ucu) iki gruba ayrılmışlardır.³ En önemli özellikleri burnun iki yanında yer alan volütlerdir. Bu form MÖ 1. yy. – MS 2. yy. arasında sevilerek kullanılmıştır.⁴

MÖ 2. yy. son çeyreği ile MÖ 1. yy. arasına tarihlendirilen ve İstanbul Arkeoloji Müzelerinde bulunan kandil genel form özellikleri ile bu esere benzer.⁵ Kulpunun yivli olması, burun kısmının biraz daha uzun olması ve volüt bulunmaması ile 1 numaralı kandilden ayrılır. Aynı çalışmada yer alan MÖ 1. yy. tarihlendirilen, Ege de Hellenistik geleneğe göre üretilen kandiller grubuna giren ve atölyesi belli olmayan kandilde genel form özellikleri ve volüt bezemesi ile 1 numaralı kandilimize son derece yakın bir tiptedir.⁶ Bununla birlikte diskusunun düz olması, diskus aynasının iç içe geçmiş kabartma şeklinde halkalarla çevrilmesi ile 1 numaralı kandilden ayrılır. Benzerlerinden hareketle kandilimize MÖ 1. yy. sonu - MS 1. yy. sonu arası bir tarih vermek uygun olacaktır.

Skm-K2

Kalıp yapımı olup dairesel gövdelidir. Bezemesiz olan omuz kısmı bir yivle diskustan ayrılmıştır. İçbükey olan diskusu da bezemesizdir. Diskusunda biri büyük merkezde biri küçük burun kısmına yakın olan iki adet yuvarlak delik bulunmaktadır. Daha küçük olan delik, yağ doldurma sırasında yağ basıncını dengelemek amacıyla hava deliği olarak, diğeri ise yağ doldurma deliği olarak açılmıştır. Burun gövdeden dışarı çıkıntı yapmış ve oval formdadır. Fitil deliği yuvarlak olup yanma izleri mevcuttur. Derin iki yive sahip şerit şeklindeki dikey halka kulp omuzdan gövdenin üst kısmına bağlanmaktadır. Gövdeden hafif derin bir yiv ile ayrılan kaidesi düzdür, kırık ve eksik parçaları mevcuttur.

Kandiller gövde yapıları, burun tipleri ve üzerlerindeki bezemeye göre değerlendirilirler. Burun tipine göre değerlendirdiğimiz eserimizin burnu ovaldir. Tipolojide kalp burunlu ve U burunlu olarak ana başlıklara ayrılmaktadırlar. Szenteleky, bu tip kandillerin burunlarında oluşturulmuş

2 Fuchs, Werner. "Der Schiffsfund von Mahdia". Tübingen, 1963, lev. 43-44.

3 Temür, Akın. "Giresun Müzesi'nde Bulunan Pişmiş Toprak Kandiller". Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Mart 2019 23(1) s. 315

4 Civelek, Aynur. "Phokaia'da Bir Volütlü Kandil Atölyesi". CollAn VII, 2008, s.115-135.

5 Tezgör, Dominique Kassab – Sezer, Tahsin. "İstanbul Arkeoloji Müzeleri Pişmiş Toprak Kandil Kataloğu I: Prehistorik, Arkaik, Klasik ve Hellenistik Dönemler", İstanbul, 1995, s. 122, kat. no. 328

6 Tezgör, Dominique Kassab – Sezer, Tahsin. "İstanbul Arkeoloji Müzeleri Pişmiş Toprak Kandil Kataloğu I: Prehistorik, Arkaik, Klasik ve Hellenistik Dönemler", İstanbul, 1995, s. 164, kat. no. 466

biçim farklılıklarının kandilin tarihinde herhangi bir değişikliğe neden olmadığını söylemektedir.⁷ Walters, bu kandilleri MS 2. yy. tarihler ve İtalya’da üretildiğini ifade eder.⁸ Akşehir Müzesi koleksiyonunda bulunan satın alma yoluyla müzeye kazandırılan 70-227 Envanter numaralı kandil genel form özellikleri olarak kandilimize çok benzemektedir.⁹ Yine Bailey tarafından Loeschke Tip VIII grubunda değerlendirilen Efes buluntusu olan kandil eserimizle aynı form özelliklerine sahiptir.¹⁰ Benzerleri dikkate alındığında koleksiyonda bulunan bu kandilin MS 2. yy. ait olduğu söylenebilir.

Skm-K3

Kalıp yapımı olup dairesel gövdelidir. Bezemesiz olan omuz kısmı bir yiv ile diskustan ayrılmıştır. İçbükey olan diskusun da başı sağa dönük Yunus balığına binmiş vaziyette kanatlı Eros betimi bulunmaktadır. Balığın kuyruğu sola yukarı kıvrıktır. Kuyruğunun ucunda trident ya da Ay-hilal motifi vardır. Diskus deliği figüre yer açmak için merkezden biraz aşağıya açılmıştır. Burun dairesel gövdeden hafif dışarı taşmış şekilde fitil deliği yuvarlaktır. Düz yuvarlak kaideye sahiptir. Omuzdan başlayıp gövde üst kısmına tutturulmuş tamamı kırılmış ve eksik olan kulpa sahiptir.

Kandiller üzerinde görülen mitolojik sahneler bize Antik dünyanın günlük yaşamı ve dini hakkında bilgiler vermektedir.¹¹ İlk olarak Hellenistik Dönem kandilleri üzerinde görülmeye başlanan insan ve hayvan figürleri Roma döneminde karakteristik bir özellik olmuş ve dekorasyon için yaygın olarak kullanılmıştır.¹²

Eros, Tanrıça Aphrodite’nin oğludur. Tanrıçaya yardımcı olmak için insanlara aşk iksirini üfler.¹³ Erosun diğer görevi de ruhların ölümler dünyasına geçişi sırasında onlara eşlik etmektir. ¹⁴ Eroslar, Yunan ve Roma sanatında mitolojik konuların anlatıldığı sikke, mozaik, duvar resmi ve pişmiş toprak kaplar üzerine sevilerek resmedilmiştir.

Yunus balığı figürü ise mitolojide genel olarak Dionysos ve deniz tanrısı Poseidon ile ilişkilendirilmektedir. Naksos’a giden Dionysos’un gemide tayfaları cezalandırarak Yunusa dönüştürdüğü hikâyesi bilinmektedir.¹⁵ SKM-K3 nolu eserimizde betimlenen Yunus balığının

7 Szentleky, Tihamer. “Ancient Lamps”, Amsterdam 1969, s. 102

8 Walters, Henry Beauchamp. “Catalogue of The Greek and Roman Lamps in The British Museum”, London 1914, s. 142-156

9 Tekocak, Mehmet. “Akşehir Müzesi’nde Bulunan Pişmiş Toprak Kandiller”. Suna – İnan Kırac Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, Armağan Dizisi 3, K. Levent Zoroğlu’na Armağan, Antalya, 707-728, 2013, s. 712, kat. no. 11

10 Bailey, Donald Michael. “A Catalogue Of The Lamps In The British Museum III, Roman Provincial Lamps”, London, 1988, s. 369-370, 377, Pl. 102, Q 3050

11 Birch, Samuel. “History of Ancient Pottery Greek, Etruscan, and Roman”, Printed by Hazell, Watson and Viney, Ltd. London and Aylesbury, Volume I, New York 1905, s. 407

12 Broner, Oscar. “Terracotta Lamps”, Corinth, Vol. 4, No. 2, 1930, s. 21

13 Çelik, Dilek. Konya Arkeoloji Müzesi Pişmiş Toprak Kandiller Kataloğu, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2019, s. 37

14 Barın, Gürol. Aydın ve Milet Müzesi’ndeki Üzeri Kabartmalı Helenistik-Roma Dönemi Kandiller, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir 1995, s. 70

15 Öztürk, Nurettin. Kyzikos Kandilleri, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum 2003, s. 38

Poseidon'a atıfta bulunmak için yapıldığı kanaatindeyim.

Aşırı derecede tahrip olan SKM-K3 isimli eserimizin burun tipi anlaşılammamaktadır. Yayvan gövdeli, oval burunlu ve diskusun da kabartma şeklinde bezemesi bulunan bu tip kandiller Akdeniz bölgesinde MS 2. yy. sevilerek kullanılmıştır. Bailey tarafından MS 175-225 tarihlendirilen, British Müzesi Koleksiyonunda bulunan geldiği yer belli olmayan kandil dairesel gövdesi ve bezemesi yönüyle söz konusu esere çok benzemektedir.¹⁶

Skm-K4

Kalıp yapımı, dairesel gövdeli ve halka kaidelidir. Burun kısmı yükseltilmiştir, fitil deliği yuvarlaktır. İki yivli bant şeklinde olan kulp omuzdan gövdenin üst kısmına bağlanmaktadır, yükseltilmiş diskus kenarında üzerinde balıksırtı bezemesi olan enli halka bulunmaktadır. Diskus da tavus kuşu betimi vardır. Diskus deliği bezemeden dolayı merkezde değildir.

Yükseltilmiş diskus kenarında bulunan balıksırtı bezemesi MS 2. yy. ortaya çıkmıştır. Geç dönemde ise bu bezeme Palmiye/Hurma Dalı olarak isimlendirilmiştir.¹⁷

Mitolojik hikâyeler antik dönem inanışları üzerinde büyük etkiye sahiptir. Diskus üzerinde ayakta, kanatları açık bir şekilde işlenen Tavus kuşu tanrıça Hera'nın simgelerinden biridir. Mitolojide kuşun gözü andıran tüyleri, Hera'nın İo'nun başına bekçi olarak diktiği yüz gözlü dev Argos'u simgeler.¹⁸

SKM-K4 nolu kandilin genel form ve bezeme olarak çok yakın benzerine MS 6. yy. tarihlendirilen, Tekirdağ Arkeoloji Müzesi'nin 1986–1999 yılları arasında yaptığı Karadeniz Mah. 100. Yıl İlkokulu Hipoje kurtarma kazılarında bulunan Env. No:2020 numaralı kandilde rastlıyoruz.¹⁹ Yine Bailey tarafından British Müzesi Koleksiyonunda bulunan buluntu yeri bilinmeyen ancak "Doğu Yunan" üretimi olabileceği bildirilen ve eserimizin birebir benzeri olan kandil ise MS 6. yy. tarihlendirilmiştir.²⁰

Skm-K5

Dairesel gövdeli olup, kalıp yapımıdır. Yükseltilmiş dar ve bezemesiz omuz, gövdeden dışarı çıkarılmış ve yükseltilmiş yuvarlak fitil delikli burun ile düz yuvarlak kaidesi vardır. Omuzdan gövdenin üst kısmına bağlanan birbirine yapışık vaziyette, yivli dikey şerit kulpa sahiptir. İç bükey diskusta tapınak betimi görülmektedir. İki sütun arasında diskus deliği ile alt tarafta kenarları yuvarlak noktalı üçgen formu görülmektedir. Burun kısmı ile diskus arasında kalan düz alanda ise

-
- 16 Bailey, Donald Michael. "A Catalogue Of The Lamps In The British Museum II, Roman Lamps" Made In Italy, London, 1980, Pl.81, Q 1379
- 17 Öz, Cüneyt. "Silifke Müzesi'nde Bulunan Pişmiş Toprak Kandiller Üzerinde Yer Alan Figüratif & Bitkisel Bezeme, Sembol ve Damgalar". Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 22, 352-371, 2019, s. 361
- 18 Erhat, Azra. "Mitoloji Sözlüğü"(6. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi. 1996, s. 50
- 19 Kepçe, Sedef. "Tekirdağ Arkeoloji Müzesi'nden Bir Grup Pişmiş Toprak Kandil". Anadolu Araştırmaları, 18, 125-176, 2011, kat. no. 44
- 20 Bailey, Donald Michael. "A Catalogue Of The Lamps In The British Museum III, Roman Provincial Lamps", London, 1988, s. 412,416, Pl. 123, Q 3325 MLA

üç adet halka görülmektedir.

Buluntu yeri belli olmayan fakat kaynağı Ege - Batı Anadolu olarak gösterilen ve Ohrtmann Koleksiyonu'ndan satın alınarak British Müzesine kazandırılan MS 6. yy. tarihlendirilen iki adet kandil genel form ve bezeme özellikleri olarak SKM-K5 nolu kandile çok benzerler.²¹ İstanbul Saraçhane kazılarında çıkan tapınak betimli kandiller²² ve Bathonea kazılarında bulunan ve MS 5-6. yy. tarihlendirilen kandiller form ve bezeme özellikleri açısından yakın benzerler olarak saptanmıştır.²³

Değerlendirme ve Sonuç

SEKA Kâğıt Müzesi koleksiyonunda bulunan ve makalemizin konusunu oluşturan beş adet pişmiş toprak kandil kendi aralarında bir grup oluşturulamadığı için tek tek değerlendirilmiştir.

Bağış yolu ile müze koleksiyonuna dâhil edilen bu kandillerin tarihleri ve geliş yerleri bilinmemektedir. Genel form ve bezeme özellikleri bakımından benzerleri ile karşılaştırılarak tarihlendirilmeye çalışılmıştır. Değerlendirme sonucu kandillerin MÖ 1. yy. sonu ile MS 6. yy. arasında geniş bir zaman dilimine yayıldıkları görülmektedir.

Geliş yerleri hakkında tam bilgi vermek zor olsa da Anadolu'da bulunan yerel atölyelerde üretildiğini söyleyebiliriz. Sayıca az olmalarına rağmen form ve bezeme açısından kendi içlerinde zengin bir çeşitlilik göstermektedirler. İncelediğimiz kandillerin hamur tipleri farklıdır bu da bize farklı atölyelerde üretildiğini göstermektedir.

-
- 21 Bailey, Donald Michael. "A Catalogue Of The Lamps In The British Museum III, Roman Provincial Lamps", London, 1988, s. 416, Pl. 122, Q 3309 MLA, Q 3310 MLA
 - 22 Hayes, John. "Excavations at Saraçhane in Istanbul". Vol. II, The Princeton 1992, Pl. 20, s. 34-44
 - 23 Kaya, Ömer. Küçükçekmece Göl Havzası (Bathonea) Kazılarında Bulunan Kandiller, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli 2019, kat. no. 16-17, Levha XIV. Resim 2

Kaynaklar

Bailey, Donald Michael. "A Catalogue Of The Lamps In The British Museum II, Roman Lamps" Made In Italy, London, 1980.

Bailey, Donald Michael. "A Catalogue Of The Lamps In The British Museum III, Roman Provincial Lamps", London, 1988.

Barın, Gürol. *Aydın ve Milet Müzesi'ndeki Üzeri Kabartmalı Helenistik-Roma Dönemi Kandiller*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir 1995.

Birch, Samuel. "History of Ancient Pottery Greek, Etruscan, and Roman", Printed by Hazell, Watson and Viney, Ltd. London and Aylesbury, Volume I, New York 1905.

Bronerr, Oscar. "Terracotta Lamps", Corinth, Vol. 4, No. 2, 1930.

Civelek, Aynur. "Phokaia'da Bir Volütlü Kandil Atölyesi". *CollAn VII*. 115-135, 2008.

Çelik, Dilek. *Konya Arkeoloji Müzesi Pişmiş Toprak Kandiller Kataloğu*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2019.

Dörner, Friedric Karl. "Archaeologische Funda aus der Türkei". *Archaeologischer Anzeiger*, 156-171, 1939.

Erhat, Azra. "Mitoloji Sözlüğü"(6. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi. 1996.

Fuchs, Werner. "Der Schiffsfund von Mahdia". Tübingen, 1963.

Hayes, John. "Excavations at Saraçhane in Istanbul". Vol. II, The Princeton 1992.

Kaya, Ömer. *Küçükçekmece Göl Havzası (Bathonea) Kazılarında Bulunan Kandiller*, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli 2019.

Kepçe, Sedef. "Tekirdağ Arkeoloji Müzesi'nden Bir Grup Pişmiş Toprak Kandil". *Anadolu Araştırmaları*, 18, 125-176, 2011.

Öz, Cüneyt. "Silifke Müzesi'nde Bulunan Pişmiş Toprak Kandiller Üzerinde Yer Alan Figüratif&Bitkisel Bezeme, Sembol ve Damgalar". *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22, 352-371, 2019.

Öztürk, Nurettin. *Kyzikos Kandilleri*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum 2003.

Szentleleky, Tihamer. "Ancient Lamps", Amsterdam 1969.

Tekocak, Mehmet. "Akşehir Müzesi'nde Bulunan Pişmiş Toprak Kandiller". *Suna – İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, Armağan Dizisi 3, K. Levent Zoroğlu'na Armağan*, Antalya, 707-728, 2013.

Temür, Akın. "Giresun Müzesi'nde Bulunan Pişmiş Toprak Kandiller". Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Mart 2019 23(1) s. 311-337

Tezgör, Dominique Kassab – Sezer, Tahsin. "İstanbul Arkeoloji Müzeleri Pişmiş Toprak Kandil Kataloğu I: Prehistorik, Arkaik, Klasik ve Hellenistik Dönemler", İstanbul, 1995.

Walters, Henry Beauchamp. "Catalogue of The Greek and Roman Lamps in The British Museum", London 1914.

Katalog

Renk şablonu olarak NCS - Natural Colour System 2017 kullanılmıştır.

Katalog No: 1

Müze Envanter No: 2018/1

Müze Geliş Şekli: Bağış.

Ölçüleri: Gen. : 5.7 cm., Uzun. : 8.4 cm., Yük. : 2.6 cm.

Tanım: Kalıp yapımı, dairesel gövdeli ve tek volütlüdür. Bezemesiz olan iç bükey diskus kabartma şeklinde bir halka ile sınırlandırılmıştır. Diskus deliği tam ortada ve küçük yapılmıştır. Omuzunda baskı ile yapılmış zikzak motifi vardır. Dikey halka kulp omuzda yer almaktadır. Burun ucundaki büyük fitil deliği, yuvarlak bir kenarla çevrilidir. Yüksek olmayan yuvarlak halka kaide hafif içbükeydir.

Hamur: NCS S 3040-Y30R

Karşılaştırma: Kassab Tezgör – Sezer 1995, s.122, kat.no.328, Kassab Tezgör – Sezer 1995, s.164, kat.no.466.

Tarihleme: MÖ 1. yy. sonu - MS 1.yy. sonu

Katalog No: 2

Müze Envanter No: 2018/2

Müze Geliş Şekli: Bağış.

Ölçüleri: Gen. : 6.6 cm., Uzun. : 8 cm., Yük. : 2.6 cm.

Tanım: Kalıp yapımı olup dairesel gövdelidir. Bezemesiz olan omuz kısmı bir yivle diskustan ayrılmıştır. İçbükey olan diskusu da bezemesizdir. Diskusunda biri büyük merkezde biri küçük burun kısmına yakın olan iki adet yuvarlak delik bulunmaktadır. Burun gövdeden dışarı çıkıntı yapmış ve oval formdadır. Fitil deliği yuvarlak olup yanma izleri mevcuttur. Derin iki yive sahip şerit şeklindeki dikey halka kulp omuzdan gövdenin üst kısmına bağlanmaktadır. Gövdeden hafif derin bir yiv ile ayrılan kaidesi düzdür, kırık ve eksik parçaları mevcuttur.

Hamur: NCS S 3050-Y40R

Karşılaştırma: Tekocak 2013, s.712, kat. no.11, Bailey 1988, 369-370, 377, Pl. 102, Q3050

Tarihleme: MS 2. yy.

Katalog No: 3

Müze Envanter No: 2018/17

Müze Geliş Şekli: Bağış.

Ölçüleri: Gen. : 7.8 cm., Uzun. : 9.6 cm., Yük. : 2.7 cm.

Tanım: Kalıp yapımı olup dairesel gövdelidir. Bezemesiz olan omuz kısmı bir yiv ile diskustan ayrılmıştır. İçbükey olan diskusun da kuyruğu trident şeklinde olan Yunus balığına binmiş vaziyette kanatlı Eros betimi vardır. Diskus deliği figüre yer açmak için merkezden biraz aşağıya açılmıştır. Burun dairesel gövdeden hafif dışarı taşmış şekilde fitil deliği yuvarlaktır. Düz yuvarlak kaideye sahiptir. Omuzdan başlayıp gövde üst kısmına tutturulmuş tamamı kırılmış ve eksik olan kulpa sahiptir.

Hamur: NCS S 3040-Y20R

Karşılaştırma: Bailey 1980, Pl.81, Q1379

Tarihleme: MS 2. yy. son çeyreği – MS 3. yy. ilk çeyreği

Katalog No: 4

Müze Envanter No: 2018/10

Müzeye Geliş Şekli: Bağış.

Ölçüleri: Gen. :6.2 cm., Uzun. : 8.2 cm., Yük. : 3.3 cm.

Tanım: Kalıp yapımı, dairesel gövdeli ve halka kaidelidir. Burun kısmı yükseltilmiştir, fitil deliği yuvarlaktır. İki yivli bant şeklinde olan kulp omuzdan gövdenin üst kısmına bağlanmaktadır, yükseltilmiş diskus kenarında üzerinde balıksırtı bezemesi olan enli halka bulunmaktadır. Diskus da tavus kuşu betimi vardır. Diskus deliği bezemeden dolayı merkezde değildir.

Hamur: NCS S 5030-Y40R

Karşılaştırma: Kepçe 2011, Kat. No:44, Bailey 1988, 412,416, Pl. 123, Q 3325 MLA

Tarihleme: MS 6. yy.

Katalog No: 5

Müze Envanter No: 2018/18

Müzeye Geliş Şekli: Bağış.

Ölçüleri: Gen. : 7.3 cm., Uzun. : 9.8 cm., Yük. : 3.3 cm.

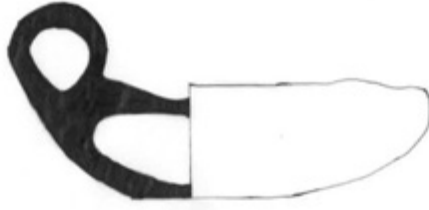
Tanım: Dairesel gövdeli olup, kalıp yapımıdır. Yükseltilmiş dar ve bezemesiz omuz, gövdeden dışarı çıkarılmış ve yükseltilmiş yuvarlak fitil delikli burun ile düz yuvarlak kaidesi vardır. Omuzdan gövdenin üst kısmına bağlanan birbirine yapışık vaziyette, yivli dikey şerit kulpa sahiptir. İç bükey diskusta tapınak betimi görülmektedir. İki sütun arasında diskus deliği ile alt tarafta kenarları yuvarlak noktali üçgen formu görülmektedir. Burun kısmı ile diskus arasında kalan düz alanda ise üç adet halka görülmektedir.

Hamur: NCS S 3050-Y60R

Karşılaştırma: Bailey 1988, 416, Pl. 122, Q 3309 MLA, Q 3310 MLA, Kaya 2019, Kat. No:16-17, Levha XIV Resim 2

Tarihleme: MS 6. yy.

Çizimler

Çizim 1

Çizim 2

Çizim 3

Çizim 4

Çizim 5

Fotoğraflar

Fotoğraf 1 (Salim Saraç)

Fotoğraf 2 (Salim Saraç)

Fotoğraf 3 (Salim Saraç)

Fotoğraf 4 (Salim Saraç)

Fotoğraf 5 (Salim Saraç)